

Розділ I

Дош періщив так, наче сам Господь Бог намірився влаштувати другий потоп навколо монастиря. У непроглядній темряві біля високих стін захропіли коні. Вершник у білому плащі з хрестом загунав у ворота залізною рукавицею.

— Хто там серед ночі?

— Відчиняй ворота і буди абата! — загорлав лицар.

— Хто його питає?

— Гійом де Шалон. Рухайтесь, дармоїди!

Зарипіли ворота, і віз, укритий попоною, заїхав у двір. Троє вершників, які його супроводжували, припинали коней. Затуляючись накидкою від негоди, підійшов абат де Бріссе.

— Де Шалон?! Хвала Господу! Кому дякувати за вітху бачити тебе у такий пізній час?

— Тихіше, святий отче, — похмуро мовив лицар, витираючи мокре чоло. — Втішатися будемо, коли нас разом із тобою повісять на цих стінах. Таке не за горами. Накажи відчинити вхід до підземелля.

Двоє ченців розпрягали віз, а лицар з абатом, ставши осторонь, говорили напівголосу.

— Біда спіткала орден та усіх наших братів. Три дні вже як замок Тампль взяло королівське військо.

Магістра спалили на вогнищі. Храмівники сотнями гинули на його стінах...

— Чому ж відважний де Шалон не помер з усіма? — запитав абат. — Хіба його честь вже не з ним?

— Ні, Бріссе. Ще зі мною. І не лише вона, як бачиш. Померти ми з тобою ще встигнемо. Повір, нас не мине. Але зараз у мене інша місія.

Віз поволі закотили у хід під будівлю, і масивні широчезні двері зачинилися. Воїни розсідлували коней. Двоє ченців, схиляючи голови, підійшли до абата.

— Святий отче, ми зробили усе так, як наказали ці люди.

— Господь не залишить вас, діти мої.

Кинджал у рuce де Шалона з'явився миттєво, й останні слова священника ще лунали у кам'яних стінах, коли бідолахи вже корчилися на камінні у передсмертних муках. Долоні абата злякано затуляли обличчя.

— Магістр мертвий, — мовив лицар, ховаючи зброю. — І тепер ви залишитесь єдиним свідком та охоронцем цієї таємниці.

— А ви? А ваші люди? — тамуючи жах, вигукнув абат.

— Мої люди... вважайте, їх уже нема. Справи ордену — понад усе. А сам я... Навіть якщо мене сплять на вогнищі або простромлять мечем, перетворюся на тінь, яка завжди стоятиме над вами, охороняючи від спокуси вчинити неправильно. Накажіть вашим братам запалити вогонь, накрити стіл і подати вина. Я падаю з ніг...

— Я вас питаю, коли припиниться це ошизіння? Зрозуміло, у Нижньому Роздолі воно не скінчиться ніколи. Але у стінах цієї установи я покладу йому край. Ні, ви взагалі нормальні люди? Не розумієте, для чого ходять на роботу? Мені що — починати обіцяні репресії? Аби ви нарешті зрозуміли, що й до чого?

Подвійні, оббиті коричневим дермантином ще радянські двері з табличкою

Костогрив Григорій Віталійович
Головний лікар

не могли заглушити розмови на високих тонах, що відбувалася за ними. Хижняк, приземкуватий молодий лікар у халаті поверх зеленої піжами, миролюбно скривився, промовляючи:

— Григорію Віталійовичу, в нас начебто усе на роботі гаразд. Навіщо ви так? І лікувальний процес, і...

— Справді, — підтримав інший — Цекало, — свої обов'язки виконуємо.

— Ви мене не зліть, хлопці! Лікувальний процес... Урветься терпець, і я вам покажу, гаразд чи ні. І повірте, зумію знайти такі недоробки, що відразу заяви писатимете. І Гайда ваш не допоможе. Будь-який ідіотизм повинен мати межі! Скоро наші дорогі чиновники доведуть медичну реформу до логічного завершення, і без моєї допомоги підете під три чорти! Підете, і я з вами! То навіщо

прискорювати? Працюйте, поки є можливість. А ви шукаєте на свою задницю...

Обоє мовчки переглянулися.

— Інно Сергіївно, це наше останнє їм попередження. Молоді люди, я вас більше не затримую.

Подвійні двері спрацювали справно, й учорашні інтерни опинилися в коридорі. Звівшись на ноги, Костогриз перейшовся кабінетом од стіни до стіни.

— І що ми робитимемо, Інно Сергіївно?

— Григорію Віталійовичу, давайте не рубати отак з розгону. Молодість... Загалом вони ж непогані хлопці.

— Що? — не зрозумів той. — Які ще хлопці?

— Як... — розгубилася Полянська, — щойно ж вийшли... Кажу — обтешуться, зрозуміють, що до чого. Серйозність з'явиться.

— Інно Сергіївно! — розізлився головний. — Я вам про Івана, а ви мені про Петра! Та грім із ними, з хлопцями! З вікнами що робитимемо?

Підійшовши до вікна, Костогриз красномовно постукав у скло.

— А... з вікнами? — Полянська взялася за голову.

Три стіни просторого кабінету головного лікаря були геть чисто зайняті широчезними вікнами, які дивилися на три боки, і лише четверта, глуха, мала посередині двері, в яких і зникли невдахи.

— А чим ви думали? Про цих двох я вже й забув. Хоча, можливо, вони угроблять лікарню швидше, ніж усі ті «шанувальники вікон». Я чесно скажу — не уявляю, як тепер викручуватися. Проблема

вийшла за межі району. На нашому рівні вже нічого не вирішиш. Післязавтра приїдуть обласна прокуратура та фінвідділ. Хабара дати? Кому, як? Через кого? Усе це тягтиметься тиждень. Ходитимуть і нудітимуть. Я збожеволюю. От Гайда, от діяч... Треба ж було...

— А що, як через «наших» спробувати? — запропонувала Полянська. — «Мій» хоч і дебіл повний, а з прокурором районним часом горілку п'є. Нехай наш із приїжджим зустрінеться. Може, дійдуть згоди. Ну, розкошелимось. А що робити? Інакше пришиють корупцію.

— Не знаю. Надто багато їх, — похитав головою Костогряз. — Із усіма не домовишся. Зробили так навмисне, щоб закопати нас. Не зібрались оті «круки» отак спонтанно. Дивись, яка компанія поважна. Хтось закерував, не інакше.

— Може, Рябокінь? — припустила заступниця.

— Рябокінь про вікна уже пів року писав, — не згодився головний. — І ніхто особливо не слухав. А тут усі разом... Солідна рука покерувала.

— А давайте, — запропонувала Полянська, — тупо так наполягатимемо, що ставили нам вікна у грудні. Інженер, я, ви... усіх лікарів попередимо. У нашому суцільному бардакові важко остаточно кінці вивести. Походять, попитають... Гляди, і набридне їм. Головне, щоб усі на своєму до кінця стояли. Все-таки, у нас нормальні люди, повинні зрозуміти.

— Двоє особливо нормальних щойно за двері вийшли... — інтонації керівника стали похмурими — далі нікуди.

— Ну, Григорію Віталійовичу, вистачить уже вам. Давайте про вікна. Я відчуваю, що спрацює.

— Сумніваюся... — важко промовив головний, усідаючись на місце.

— Не варто було, — знизав плечима Цекало. — Як відчував.

— Не нуди, за кілька тижнів заспокоїться, — відповів Хижняк.

— Чорта лисого. От якби якісь інші проблеми, збоку, серйозніші, тоді, може, б забув.

— Сплюнь! — обурився Хижняк. — Яких тобі ще серйозніших? Скоро все узагалі накриється. Накаркаєш. Писатимеш дебільні папери на ділянці й болото міситимеш...

Якщо товстелезні двері приймальної таких, як вони, випльовували з розгону, то цю постать випустили ніжно, наче ковзнувши по ній усією поверхнею. Підбори двічі цокнули по плитці, шугонувши Хижняка і застопоривши на місці його колегу. Коли Полянська наблизилася, здалося, що хитнутися може геть усе, навіть оці стародавні стіни, тільки не її постать.

— А для вас, Ігоре Миколайовичу, репресії мали би початися негайно, якби я згадала про кварталний звіт із амбулаторної хірургії не просто зі стелі, а ще й погано переписаний. Ви хоч розумієте це?

У цій тираді не відчувалося жодних ворожих інтонацій. Голос лився музикою, схожою на етюд,

що його виконує байдужий музикант на дорогому інструменті.

— Хто ж вам заважав? — густо почервонівши, здивувався той.

— Як ви зі мною говорите? — перехопило подих у неї. — Ви хоча б мали якість поняття про субординацію, не кажучи вже про сумління та повагу до мене. Я надто багато вам пробачаю. От чомусь не можу просто за інструкцією! Та колись і мені набридне.

— Хіба ж я просив про це? — стояв на своєму Ігор.

— Ні, ви гляньте... Припиніть злити мене і ще раз подумайте про вашу поведінку. Я чомусь завжди вважала вас порядною людиною.

Він лише похитав головою, проводячи поглядом її постать, чітко окреслену на тлі вікна. Губи хлопця ворушилися самі.

— Ось чого-чого, а поваги до вас у мене справді нема... Інно Сергіївно...

Завідувач хірургічного відділення Гайда, невисокий повний чоловік у по-старому накрохмаленому ковпакові, зате модній, розмальованій рекламами фармацевтичної фірми, операційній піжамі, щойно повернувся з перев'язувальної, де вводив ліки у суглоб хворій. У двері постукали відразу, і на порозі постав молодий худенький чоловік у міліцейській формі зі шкіряною течкою.

— Добрий день, Миколо Петровичу, — дещо знічено привітався відвідувач, простягаючи свої документи. — лейтенант Жешко.

— Присідайте, пане лейтенанте Жешко, — запросив завідувач. — Прізвища б вашого, звичайно, не згадав, а от апендицит пам'ятаю. Сантиметрів дванадцять мав, витриманий у кращих наших традиціях.

— Ого... — здивувався міліціант. — Пам'ять у вас...

— Усіх своїх хворих пам'ятаю, за всі роки, — приречено махнув рукою Гайда. — Іноді здається, від цього з'їхати з глузду можна. Але досі, уявіть, у тверезому розумі. Все-таки пам'яті більше приємної.

— Сьогодні, на жаль, навпаки, — зітхнув лейтенант, дістаючи аркушик паперу. — От, прислали мене. Скарга на вас написана. Ось перелік питань, на які ви повинні відповісти. А ось...

— Чекай— чекай... — скривився завідувач. — Від кого скарга? Огур? Вони що — з розуму посходили?

— Помер у вас такий хворий?

— Помер, — згодився Гайда. — Але помер «правильно». Не було у нього шансів вижити. Надто серйозне ускладнення. Двічі обласні консультанти приїздили до нього, участь в операції брали. І родичі жодних претензій не мали, розуміли усе.

— Ну, не знаю... — розвів руками лейтенант. — Мені сказали віднести й віддати. Такий самий запит до судмедексперта в область скерувати і ще купа різного паперу.

— Почекайте, може хтось щось плутає? — ніяк не міг повірити завідувач. — Це справді Огур? Дмитро Огур?

— Так, помер за тиждень після ножового поранення, отриманого від племінника. У вашому відділенні помер.

— Чорти... я не маю їхнього номера, — перекидав усе на столі Гайда. — На історії хвороби був номер записаний, а її судмедексперт забрав. Зате телефонував би до них і спитав, що за дурня. Вони ж його мертвого забирали, то дякували, що ми до останнього врятувати намагались. А тепер скарга? Як так?

Схопивши принесений аркушик, завідувач почав читати.

— Так... скарга подана учора... Виходить, майже за тиждень після смерті. Вже коли поховали... Що це означає? Як?! Злочинна недбалість? Не надавали допомоги у потрібному обсязі? Упродовж усього дня не заходили до палати?! Що вона, «поїхала» з горя?

— Не знаю, — розвів руками лейтенант. — Не знаю. Підпишіть, Миколо Прокоповичу, і я піду. А слідчий просив, щоб на післязавтра усе було готове.

— Це завал... — не міг заспокоїтися Гайда, беручи ручку. — Стоп... А оце як розуміти? Ну, то вже не дурна баба зі села писала. Ось... «відкрито кримінальне провадження за фактом неналежного надання допомоги» ...

— Ну, справді відкрито, — розгубився молодий міліціант. — Якщо є скарга, то відразу відкриваємо. Такий закон. Того й до вас із цим папером прислали.

— А я оцей папір відксерю, і нехай у мене лежить про всяк випадок. А підписувати його не буду.

— Чому? — не зрозумів той.

— А де ви бачите факт неналежного надання допомоги? Є скарга, ви збираєтеся цей випадок розслідувати. От коли доведете, що справді не надавали, тоді це буде факт. А поки що — лише невдале припущення.

— Так... а як же... — зовсім розгубився лейтенант. — Це звичайна форма... усім за такою...

— Ще раз повторюю, юначе, — розізлився Гайда. — Факт — це те, що вже доведено. Те, що не викликає сумніву. Факт смерті Огура є. А от факту неналежного надання допомоги поки що нема.

— То як тепер, іти назад і переписувати, а потім знову до вас? Через оте слово?

— А ви як думали? Якщо ваше керівництво не знає української мови, могу лише пошкодувати ваші ноги, — похмуро мовив Гайда, замислюючись про своє.

Відро зі штукатурним розчином стояло близько, і шматки, що відлітали від стіни з-під зубила, періодично ляпалися туди. Сантехнік, вилізши на драбину-«стремянку», гатив зубилом у стіну. Асистент його, Штунда, мав два метри десять сантиметрів зросту за повної відсутності інтелекту в черепній коробці, тому стояв на власних двох і слухняно підтримував те, що мало зрештою відвалитись. Од картини побаченого у Хижняка «впала» щелепа.

— Е-е... Пилиповичу! Ви що робите?! Перепили учора? Це ж історична пам'ятка!

— Так одразу й перепив... Міцно сидить, с-сучка... Головний наказав.

— Головний? Костогриз?!

— А вашого друга доктора Цекало ще поки що не призначили. Хе-хе... Отже, Костогриз.

— Пилиповичу... — Хижняк змовницьки озирнувся. — Та обережніше! Поламаєте! Чуєте, мені віддайте. Могорич негайно. Вже несучу. Та обережно!

— Головний сказав — йому, — відрубав сантехнік. — Правда, Петре?

Штунда зрадів і схвально закивав головою.

— Пилиповичу!!! Та він уже поїхав!

— Помиляєтеся, докторе, — ніби нічого й не було, каламбурив майстер. — Не поїхав, а народився таким. Олігофренія називається. Так, Петре?

— Та я не про Штунду! — розізлився Хижняк. — Кажу вам, нема Костогриза. Кому віддаватимете? А до завтра взагалі забуде. Скажете — поламалася, викришилася. Ну! Пилиповичу... Ще прийдете до мене...

Видерши нарешті металеву табличку невідомо яких років, роботяга подув на неї і прочитав уголос чеканні літери:

*Тут у 1812 році зупинявся
відомий французький хірург
Домінік Ларрей*

Зміст

Розділ I	3
Розділ II	55
Розділ III	115
Розділ IV	167
Розділ V	224
Розділ VI	279
Розділ VII.....	346
Розділ VIII.....	414
Розділ IX	477
Розділ X	533
Епілог	642